

Investigation of Secondary School Students' Facebook Addiction Levels and Usage Purposes In Terms Of Different Variables*

Mustafa Öncel^{1**}, Ahmet Tekin²

¹Meb,Bingol Vali Kurtulus Sismanturk Secondary School, Turkey

²Firat University, Faculty of Education, Turkey

ARTICLE INFO

Article History:

Received

22.02.2016

Received in revised form

19.05.2016

Accepted

29.06.2016

Available online

30.06.2016

ABSTRACT

Recently, the developments in information and communication technologies have changed individuals' life styles, granting them to access information independent of time and place. With Web 2.0, these developments increased further and caused not only information accessibility, but also sharing and enriching of the information. The purpose of this study is to investigate secondary school students' addiction levels and usage purposes in terms of different variables. The investigation was carried out in four secondary schools in the city of Bingöl. The participants were chosen according to convenience sampling and the sample consists of 200 students from 9th, 10th and 11th grades. The analysis was performed on 132 students' data, excluding 68 students' data due to missing or faulty input. The first data gathering tool is the scale which was developed by Mazman (2009) to determine the purpose of students in using Facebook, which was proven in validity and reliability analysis. Another data gathering tool which was used to determine the students' Facebook addictions was the scale that was developed by Kimberly Young with the purpose of measuring the internet addiction and also that was adapted to Facebook and translated in Turkish by Çam (2012). In addition to that, 12 questions were used which included demographic information like gender, class, mother's education level, father's education level, grade point averages. The questions in the scale were interpreted with analyses like frequency, percentage and average descriptive analyses and t-test and anova relational analyses. Additionally, it was concluded that a meaningful difference exists between students' genders and school types, and students' Facebook usage purposes.

© 2016AUJES. All rights reserved

Keywords:

Facebook, secondary school, addiction, facebook addiction, facebook usage purpose

*This study was presented in Trakya University 8th International Computer & Instructional Technologies Symposium

** Corresponding author's address: Meb, Vali Kurtulus Sismanturk Secondary School, Bingol
e-mail: oncelmstf@hotmail.com

Extended Abstract

Purpose

Recently, the developments in information and communication technologies changed individuals' life styles, granting them to access information independent of time and place. With Web 2.0, these developments increased further and caused not only information accessibility, but also sharing and enriching of the information. With this technology that provides the basis for social networks; apart from sharing texts, photos, videos, etc. contents, specialities like establishing social circles and groups led to the usage of these networks by young aged group users, too. Furthermore, with the developments in mobile communication technologies, these networks became accessible at anytime and anywhere, as a result of this, a process of addiction started in the users. Being addicted is a step further from habits. Individuals can create their own profiles through social networks and have a fun time by playing games, learning something, sharing and doing similar activities. But this entertaining process which became a part of daily habits can cause addiction after a certain time if left unchecked. Addiction, accepted as a kind of illness, affects people physically and psychologically and correspondingly causes many behavioral disorders. The Individuals who previously spent only a portion of their time, started spending much more time on social networks after the addiction process. Moreover sometimes they may not even want to pass time without it. That kind of addiction, which happens in the puberty that especially the future fundamentals formed, is a very important situation that should be dwelled on. With the studies conducted on this matter, determining the usage purposes of social networks, ideas should be produced to take the required measures. The purpose of this study is to research the addiction and usage purposes of the social network Facebook, the social sharing network, on secondary education students.

Method

The purpose of this study is to investigate secondary school students' addiction levels and usage purposes in terms of different variables. The investigation was carried out in four secondary schools in the city of Bingöl. The participants were chosen according to convenience sampling and the sample consists of 200 students from 9th, 10th and 11th grades. The analysis was performed on 132 students' data, excluding the 68 students' data due to missing or faulty input. 36.4% of students are females and 63.6% of students are males. The research was conducted with a quantitative research method. Serving this purpose, all the schools were visited and it's provided for students to fill out the surveys offline so that the determined measurement could be applied. The first data gathering tool is the scale which was developed by Mazman (2009) to determine the purpose of students in

using Facebook, which was proven in validity and reliability analysis. The scale is a 5 point Likert type scale and it consists of 11 items with 3 factors as “social relations”, “regarding studies” and “daily activities”. Another data gathering tool which was used to determine the students’ Facebook addictions was the scale that was developed by Kimberly Young with the purpose of measuring the internet addiction and also that was adapted to Facebook and translated in Turkish by Çam (2012). The Facebook addiction scale, which is a 6 point Likert type scale and consist of 19 questions, has a total internal consistency coefficient of 0,93. Additionally, a survey which included the demographic information of students with the intention of investigating the study’s main and sub-goals was employed. The items in the scale were interpreted with analyses like frequency, percentage and average descriptive analyses and t-test and anova relational analyses.

Results

When it was investigated whether a statistically meaningful difference existed between gender and Facebook usage levels, no meaningful difference was found.

When it was investigated whether a statistically meaningful difference existed between previous terms grade point averages and Facebook addiction levels, no meaningful difference was found.

When it was investigated whether a statistically meaningful difference existed between gender and Facebook’s usage purposes, which consisted of three factors; the results of no meaningful difference existed between Facebook usage for “social relations” and “daily activities”, and gender and a meaningful difference existed between Facebook usage for “regarding studies” and gender were found. According to these findings, male students ($\bar{X}=1,892$) use Facebook for “regarding studies” more compared to female students ($\bar{X}=1,458$).

When it was investigated whether a statistically meaningful difference existed between Facebook usage for “social relations” and school types, it was found that a meaningful difference existed. According to the Tukey test results, Industrial Vocational High School students ($\bar{X}=3,791$) used Facebook for “social relations” more compared to students from Science High School ($\bar{X}=3,108$), Medical Vocational High School ($\bar{X}=2,853$) and Anatolian High School ($\bar{X}=2,533$).

When it was investigated whether a statistically meaningful difference existed between Facebook usage for “regarding studies” and school types, it was observed that a meaningful difference existed in between. According to the Tukey test results, the students

from Industrial Vocational High School ($\bar{X}=2,25$) used Facebook for studies more compared to students from Science High School ($\bar{X}=1,486$).

When it was investigated whether a statistically meaningful difference existed between Facebook usage for “daily activities” and school types, it was observed that a meaningful difference existed in between. According to the Tukey test results, students from Science High School ($\bar{X}=3,702$), Industrial Vocational High School ($\bar{X}=3,708$) and Medical Vocational High School (3,584) used Facebook for “daily activities” more compared to students from Anatolian High School ($\bar{X}=2,666$).

Discussion and Conclusion

When the frequency of Facebook usage was investigated, it was found out that the rate of students who connected to Facebook every day or several times in a week was very high compared to the students who connected to Facebook several times in a year. The reason for that may be the fact that students regard Facebook as a part of their daily activities. The results were also similar in the studies which performed on university students (Kobak and Biçer, 2005) and teacher candidates (Çelik, 2012).

At the question which was asked to determine whether the students used smartphones to connect to Facebook; 76,5% of students (N=101) answered as “Yes” and 23,5% of students (N=21) answered as “No”. According to this result, it can be concluded that with the increasing number in usage, smartphones have a major effect on connecting to Facebook.

At the question which was asked to determine whether the students used any other social networks than Facebook; 66,7% of students answered as “No”. According to this result, it can be concluded that Facebook is used more commonly compared to other social networks and Facebook meets the needs of the students more than other social networks.

A meaningful difference was not found between students’ previous term grade point averages and Facebook addiction levels. According to this result, it can be concluded that Facebook is used among almost every successful or unsuccessful.

When it was investigated whether a statistically meaningful difference existed between school types and Facebook usage purposes, it was concluded that, in the “social relations” factor, students of Industrial Vocational High School used Facebook for social purposes more compared to students from other school types. In the “related to studies” part of the scale, it was concluded that students from Science High School used Facebook for study purposes less compared to students from Industrial Vocational High School. The reason for that may be the fact that students from Science High School do not regard

Facebook as a tool to help their studies. Additionally, it can be suggested that teachers from Science High School do not raise awareness about using Facebook in education.

According to the results of study, the fact that a meaningful difference does not exist between the addiction level and gender suggests that parents should take precautions for both male and female students. Within this framework, consciousness raising events may be organized about the addiction for both families and students.

Usage of Facebook, which varies greatly in this day and age, for studying, can be controllably increased. Thus, it can be ensured that a part of the time that students spend on Facebook can help students improve their grades. For this purpose, courses and seminars can be organized in schools for teachers about using social networks in education. Teachers can raise consciousness by performing study oriented activities such as communicating, homework assigning and sharing resources.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Facebook Bağımlılık Düzeyleri ve Kullanım Amaçlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*

Mustafa Öncel^{1**}, Ahmet Tekin²

¹ Türkiye Meb, Vali Kurtuluş Şişmantürk Ortaokulu, Türkiye

² Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihi:
Alındı 22.02.2016
Düzeltilmiş hali
alındı 19.05.2016
Kabul edildi
29.06.2016
Çevrimiçi yayımlandı
30.06.2016

ÖZET

Son yıllarda bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan ilerlemeler bireylerin yaşam tarzını değiştirmiş, zaman ve mekândan bağımsız olarak bilgiye ulaşmalarına olanak sağlamıştır. Web 2.0 ile birlikte bu ilerlemeler daha da artarak bilginin sadece ulaşılabilirliği değil, paylaşarak daha da zenginleşmesi sağlanmıştır. Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim öğrencilerinin Facebook bağımlılık düzeyleri ve kullanım amaçlarını farklı değişkenler açısından incelemektir. Çalışma Bingöl ilinde bulunan dört ortaöğretim okulunda yürütülmüştür. Katılımcılar elverişli örnekleme yöntemine göre seçilmiş ve bu okulların 9, 10 ve 11' inci sınıflarında okuyan 200 öğrenciden oluşmaktadır. Eksik ve hatalı veri girişi nedeniyle 68 öğrenci verisi analizlerden çıkarılarak kalan 132 öğrenci verisi analiz edilmiştir. Veri toplama araçlarından ilki, öğrencilerin Facebook kullanım amaçlarının belirlenmesi için Mazman (2009) tarafından geliştirilen geçerlik güvenilirlik analizi yapılmış ölçektir. Bir diğer veri toplama aracı olan ve öğrencilerin Facebook bağımlılık düzeylerini belirlemek amacıyla hazırlanmış ölçek ise, Kimberly Young tarafından internet bağımlılığının ölçülmesi amacıyla 1998 yılında geliştirilmiş ve Çam (2012) tarafından Facebook' a uyarlanıp Türkçe' ye çevrilmiştir. Bunlara ek olarak; cinsiyet, sınıf, not ortalaması gibi öğrencilerin demografik bilgilerinin yer aldığı 12 maddelik sorular kullanılmıştır. Frekans, yüzde, ortalama gibi betimsel analizler ve t-testi, anova gibi bazı ilişkisel analizler yapılarak uygulanan ölçekteki maddeler yorumlanmıştır. Araştırma sonunda cinsiyet ve bir önceki dönem not ortalamaları ile Facebook bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamazken, okul türü ile Facebook bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ayrıca cinsiyet ve okul türleri ile öğrencilerin Facebook' u kullanım amaçları arasında da anlamlı farklılıkların olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

© 2016AUJES. Tüm hakları saklıdır

Anahtar Kelimeler:

Facebook, ortaöğretim, bağımlılık, facebook bağımlılığı, facebook kullanım amacı

* Bu çalışma Trakya Üniversitesi'nde gerçekleştirilen 8. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu'nda bildirisi olarak sunulmuştur.

** Sorumlu yazarın adresi: Vali Kurtuluş Şişmantürk Ortaokulu, Bingöl
e-mail: oncelmstf@hotmail.com

Giriş

İnsanoğlu var olduğu günden bugüne eğitim her zaman onun ayrılmaz bir parçası olmuştur. Diğer varlıkların hazır bazı donanımlarla dünyaya gelmelerinin aksine insanlar eğitim öğretim faaliyetleriyle ihtiyaçlarını karşılamıştır. Günlük yaşamın hemen her alanında hayatını kolaylaştıracak yeni bilgiler öğrenmekte ve bu bilgiler ışığında yeni teknolojiler geliştirmektedir. Bilgi ve teknoloji alanındaki baş döndürücü ilerlemeler hızlı bir bilgi artışına, artan bilgilerin de kısa bir süre sonra güncelliklerini kaybetmesine neden olmaktadır. Bu nedenle toplum hayatının birçok alanında değişimler yaşanmaktadır. Bilgiyi elde edip yorumlayan, kendi katkılarıyla onun gelişmesini sağlayan ve oluşan yeni bilgiyi de başkalarıyla paylaşan bu güçlü bireyler toplumun ihtiyaç duyduğu yeni insan profilidir (Soran, Akkoyunlu ve Kavak, 2006).

Üretilen bilginin başkaları ile paylaşılması, saklanması, kolayca ulaşılması gibi ihtiyaçlar aynı zamanda bugün dünyanın her yerinden kullanıcısı olan internetin doğmasını da sağlamıştır. Küçük ağların birleşmesi sonucu oluşan bu büyük ağın net bir tanımı yapılamamaktadır. Bazı kişilerce koca bir kütüphane, alışveriş merkezi, dev bir üniversite bazıları tarafından da koca bir sanal dünya olarak görülmektedir (Horzum ve Çakır Balta, 2008).

Günümüzde internette önceki teknolojilerin tümü bir arada bulunmaktadır. Büyük bir televizyon gibi aynı anda birçok kişiye bilgi yayabilme, telefon gibi kişiler arasında konuşmalar yapabilme özellikleri insanların iletişimlerinde temel bir değişim meydana getirmektedir. Bu değişimlerden birisi de sosyal ağ siteleridir. Bu siteler duygusallık, sosyal ilişki edinme, daha önce oluşturduğu sosyal ilişkileri koruma gibi isteklere cevap verirler (McKenna Katelyn, Green ve Glenson Marci, 2002).

Sosyal ağ kavramı ilk olarak Barnes tarafından 1954 yılında, bireylerin diğer kişilerle olan ilişkilerini belirlemek amacıyla ortaya çıkmıştır (Aksüt, Ateş, Balaban ve Çelikkanat, 2012). Anlam olarak; bir ya da daha fazla toplumsal ilişki ile birbirine bağlanmış, böylelikle toplumsal bir ağ oluşturmuş kişiler anlamına gelmektedir (Özmen, Aküzüm, Sünkür ve Baysal, 2011).

Bilinen ilk sosyal site 1997' de kurulan ve kullanıcılarına profil oluşturma, mesaj gönderme gibi özellikleri olan "sixdegrees.com" adlı sitedir. 2001 yılından sonra ortaya çıkan Blackplanet, Asianavenue, Cyworld, Migente gibi sosyal ağ siteleri

arkadaşlık kurmak isteyen kişilere daha farklı özellikler sunmuştur. 2004 yılından sonra ise MySpace, Facebook gibi bugün birçokları tarafından kullanılan siteler internet kullanıcılarına sunulmuştur (Kobak ve Biçer, 2008).

Amerika' daki birçok üniversitede öğrenci ve öğretim üyelerinin birbirlerini tanımak amacıyla kullandıkları kâğıt fotoğraf albümünden esinlenerek verilen Facebook, (Kobak ve Biçer, 2008) ilk olarak Harvard Üniversitesi öğrencisi Mark Zuckerberg tarafından Şubat 2004 yılında geliştirilmiştir (Şener, 2009). We Are Social tarafından hazırlanan 2016 yılı "İnternet ve Sosyal Medya Kullanıcı İstatistikleri" raporunda dünyada en çok kullanılan sosyal ağ platformunun Facebook olduğu belirtilmektedir. Aynı rapora göre Türkiye' de en çok kullanılan sosyal ağlar arasında da ilk sırayı %32 ile Facebook almaktadır (Ayvaz, T). Günümüzde bir milyardan üzerinde insan günlük aktif olarak Facebook' u kullanmaktadır (Serim, 2016).

Facebook' un günlük yaşamda bu kadar çok kullanılması, kullanıcılar üzerinde günlük ihtiyaçlarını erteleyebilme gibi bazı olumsuzlukların oluşmasına neden olabilmektedir. Bu durumun devamı bir müddet sonra kişilerde bağımlılık duygusunun oluşmasına neden olabilmektedir.

Bağımlılık; yapıldığında kişiler üzerinde rahatlama duygusu oluşturan, yapılmadığında da huzursuzluk, stres, kendini boşlukta hissetme gibi olumsuz durumların oluşmasına neden olan bir durumdur. Huzursuzluktan kaçınma isteğindeki bireyler, bunu sağlamak adına bazı araçlar kullanmaktadır. Fakat kullanımda geçen sürenin uzaması nedeniyle eski doyuma ulaşmamakta ve sonuçta tekrar huzursuz olmaktadır (Hazar, 2011). Facebook' ta ziyaretçi başına geçirilen süreler bazında Türkiye' nin 7,8 saat ile beşinci sırada yer aldığı düşünüldüğünde (Kazançoğlu, Üstündağlı ve Baybars, 2012), bu alanda yapılacak çalışmaların önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca sosyal ağlar ile yapılan etkileşimlerin, yüz yüze olan etkileşimlere göre daha güçlü ilişki oluşturması (McKenna, Katelyn, Green ve Glenson, 2002), ergen gelişiminin temel özellikleri arasında yer alan samimi ilişki ve arkadaşlık ilişkileri geliştirme isteğini (Pempek, Yermolayeva ve Calvert, 2009) karşılayabilmesi gibi nedenlerden dolayı ortaöğretim öğrencilerinin de sıklıkla sosyal ağları kullanması, bu alanda yapılacak çalışmaların önemini gösteren bir diğer nedendir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı ortaöğretim öğrencilerinin Facebook bağımlılık düzeyleri ve kullanım amaçlarını farklı değişkenler açısından incelemektir. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki alt amaçlar araştırılmıştır.

- Öğrenciler Facebook' u ne sıklıkla kullanmaktadırlar?
- Öğrenciler Facebook' a bağlanırken akıllı telefon kullanmakta mıdır?
- Öğrenciler Facebook dışında herhangi bir sosyal ağ kullanmakta mıdır?
- Öğrencilerin Facebook bağımlılık düzeyleri cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Öğrencilerin bir önceki dönem not ortalamaları açısından Facebook bağımlılık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Öğrencilerin sosyal ağları kullanım amaçları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Sosyal ağların kullanım amaçları okul türlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Yapılan bu araştırmada tarama modeli türlerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Bu araştırma türünde çok sayıda kişiden oluşan bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için evrenin tümü ya da evrenden alınacak bir örneklem üzerinden verilerin toplanması amaçlanmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013).

Çalışma Grubu

Çalışma grubu, Bingöl il merkezindeki dört ortaöğretim okulunun 9, 10 ve 11' inci sınıflarında okuyan toplam 200 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrenciler elverişli örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Eksik ve hatalı veri girişi nedeni ile 68 öğrencinin ölçeğe verdiği cevaplar geçersiz sayılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %36,4' ü kız (N=48), %63,6' sı (N=84) erkektir. Okul türlerine göre dağılımları

incelendiğinde; %28' i Fen Lisesi (N=37), %31,1'i (N=41) Sağlık Meslek Lisesi, %22,7' si (N=30) Anadolu Lisesi, %18,2' si (N=24) ise Endüstri Meslek Lisesi öğrencileridir. Sınıflara göre dağılımları incelendiğinde; %44,7' si (N=59) 9. sınıf, %40,2' si (N=53) 10. sınıf, %15,2' si (N=20) ise 11. sınıf öğrencileridir.

Verilerin Toplanması

Veri toplama araçlarından ilki, Öğrencilerin Facebook kullanım amaçlarının belirlenmesi için Mazman (2009) tarafından Yüksek Lisans Tezi kapsamında geliştirilen ve geçerlik güvenirlik analizi yapılmış olan "Facebook Kullanım Amacı Ölçeği" dir. Ölçek beşli likert tipinde, 11 maddeden ve "Sosyal İlişkiler", "Çalışmalara İlişkin" ve "Günlük Etkinlikler" faktörlerinden oluşan üç faktörlü bir ölçektir. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0,793 'tür. Bir diğer veri toplama aracı olan ve öğrencilerin Facebook bağımlılık düzeylerini belirlemek amacıyla hazırlanmış "Facebook Bağımlılığı Ölçeği" ise, Kimberly Young tarafından internet bağımlılığının ölçülmesi amacıyla 1998 yılında geliştirilmiş ve Çam (2012) tarafından Facebook' a uyarlanıp Türkçe' ye çevrilmiştir. Altılı likert tipindeki 19 sorudan oluşan Facebook bağımlılığı ölçeğinin toplam iç tutarlık katsayısı 0,93' tür. Bunlara ek olarak, çalışmanın genel ve alt amaçlarının araştırılmasına yönelik hazırlanmış öğrencilerin demografik bilgilerinin yer aldığı anket kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Anket maddelerinin yorumlanması işleminde IBM SPSS Statistics 21 veri analiz programı kullanılmıştır. Betimsel analizlerden frekans, yüzde, ortalama alma ve ilişki analizlerinden t-testi ve anova analizleri uygulanarak ölçekteki maddeler yorumlanmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amaç ve alt amaçlarına yönelik veriler analiz edilmiştir.

Facebook kullanım sıklıkları incelendiğinde öğrencilerin; %37,9'u (N=50) her gün, %42,4'ü (N=56) haftada birkaç defa, %16,7' si (N=22) ayda birkaç defa ve %3' ü (N=4) ise yılda birkaç defa Facebook' u kullanmaktadır.

Facebook' a bağlanırken akıllı telefon kullanıp kullanmadıklarını belirlemek amacıyla yöneltilen soruya; öğrencilerin %76,5' i (N=101) "Evet", %23,5' i (N=21) "Hayır" cevabını vermişlerdir.

Facebook' tan başka sosyal ağ kullanıp kullanmadıklarını belirlemek amacıyla sorulan soruya; çalışmaya katılanların %66,7' si (N=88) "Hayır", %33,3' ü (N=44) de "Evet" cevabını vermişlerdir.

Tablo 1' de cinsiyet ile Facebook bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Çıkan sonuca göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 1. Facebook bağımlılık düzeylerinin cinsiyete göre t-testi sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Kız	48	1,50	0,68	130	0,109	0,913
Erkek	84	1,48	0,54		0,103	

*p>0,05

Bir önceki dönem not ortalamaları açısından Facebook bağımlılık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan ANOVA testinin sonucu Tablo 2' de görülmektedir. Buna göre öğrencilerin not ortalamaları ile Facebook bağımlılık düzeyleri arasında herhangi bir anlamlı farkın olmadığı görülmüştür.

Tablo 2. Bir önceki dönem not ortalamaları açısından Facebook bağımlılık düzeylerinin anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	0,636	4	0,159	0,434	0,784
Gruplar İçi	46,097	126	0,166		
Toplam	46,733	130			

*p>0,05

Cinsiyet ile üç faktörden oluşan Facebook' un kullanım amaçları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını incelemek için yapılan t testinin sonucu Tablo 3' te verilmiştir. Bu tabloya göre; "Sosyal İlişkiler" ve "Günlük Etkinlikler" için Facebook kullanımının cinsiyet ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı, "Çalışmalara İlişkin" Facebook kullanımı ile cinsiyet arasında ise anlamlı bir farkın olduğu ($p < 0,05$) bulunmuştur. Buna göre erkek öğrenciler ($\bar{X}=1,892$) çalışmalara ilişkin olarak Facebook' u kız öğrencilere göre ($\bar{X}=1,458$) daha çok kullanmaktadır.

Tablo 3. Facebook kullanım amaçlarının cinsiyete göre t-testi sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Sosyal İlişkiler	Kız	48	2,87	1,02	130	1,2	$p > 0.05$
	Erkek	84	3,1	1,08			
Çalışmalara İlişkin	Kız	48	1,45	0,94	130	2,15	$P < 0.05$
	Erkek	84	1,89	1,2			
Günlük Etkinlikler	Kız	48	3,41	1,8	130	0,089	$p > 0.05$
	Erkek	84	3,44	1,42			

"Sosyal ilişkiler" için Facebook' un kullanımı ile okul türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığı Tablo 4' te verilmiştir. Buna göre aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bu anlamlı farkın hangi eğitim düzeyleri arasında olduğunu öğrenmek için Tukey testi uygulanmıştır. Test sonucunda, farkın Endüstri Meslek Lisesi ile Fen Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi ile Anadolu Lisesi ve Endüstri Meslek Lisesi ile Sağlık Meslek Lisesi arasında olduğu görülmektedir. Buna göre Endüstri Meslek Lisesi' ndeki öğrenciler ($\bar{X}=3,791$); Fen Lisesi ($\bar{X}=3,108$), Sağlık Meslek Lisesi ($\bar{X}=2,853$) ve Anadolu liselerdeki öğrencilere göre ($\bar{X}=2,533$) Facebook' u sosyal ilişkiler için daha fazla kullanmaktadırlar.

Tablo 4. Okul türlerine göre “Sosyal İlişkiler” için Facebook kullanımının anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplar Arası	22,817	3	7,606	7,719	0,00	Endüstri Meslek Lisesi- Fen Lisesi
Gruplar İçi	126,115	8	0,985			Endüstri Meslek Lisesi- Sağlık Meslek Lisesi Endüstri Meslek Lisesi- Anadolu Lisesi
Toplam	148,932	131				

*p<0,05

“Çalışmalara İlişkin” Facebook kullanımı ile okul türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığı Tablo 5’ te verilmiştir. Buna göre anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bu anlamlı farkın hangi eğitim düzeyleri arasında olduğunu öğrenmek için Tukey testi uygulanmıştır. Test sonucunda, farkın Endüstri Meslek Lisesi ile Fen Lisesi arasında olduğu görülmektedir. Buna göre Endüstri Meslek Lisesi’ndeki öğrenciler ($\bar{X}=2,25$), Fen Lisesi’ ndeki öğrencilere göre ($\bar{X}=1,486$) Facebook’ u ders amaçlı olarak daha çok kullanmaktadırlar.

Tablo 5. Okul türlerine göre “Çalışmalara İlişkin” için Facebook kullanımının anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplar Arası	10,672	3	3,557	2,899	0,038	Endüstri Meslek Lisesi- Fen Lisesi
Gruplar İçi	157,048	128	1,227			
Toplam	167,720	131				

*p<0,05

“Günlük Etkinlikler” için Facebook kullanımı ile okul türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığı Tablo 6’ da verilmiştir. Buna göre anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bu anlamlı farkın hangi eğitim düzeyleri arasında olduğunu öğrenmek için Tukey testi uygulanmıştır. Test sonucunda, farkın Anadolu Lisesi ile Fen Lisesi, Anadolu Lisesi ile Sağlık Meslek Lisesi ve Anadolu Lisesi ile Endüstri Meslek Lisesi arasında olduğu görülmektedir. Buna göre Fen Lisesi ($\bar{X}=3,702$), Endüstri Meslek Lisesi ($\bar{X}=3,708$) ve Sağlık Meslek Lisesi’ ndeki öğrenciler (3,584), Anadolu Lisesi’ ndeki öğrencilere ($\bar{X}=2,666$) göre Facebook’ u günlük işleri için daha çok kullanmaktadırlar.

Tablo 6. Okul türlerine göre “Günlük Etkinlikler” için Facebook kullanımının anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplar Arası	23.080	3	7,693	3,74	0,013	Anadolu Lisesi-Fen Lisesi
Gruplar İçi	263,306	128	2,057			Anadolu Lisesi-Sağlık Meslek Lisesi Anadolu Lisesi - Endüstri Meslek Lisesi
Toplam	286,386	131				

*p<0,05

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin Facebook bağımlılık düzeyleri ve kullanım amaçları farklı değişkenler açısından incelenmiştir.

Facebook kullanım sıklıkları incelendiğinde öğrencilerin; %37,9’u (N=50) her gün, %42,4’ü (N=56) haftada birkaç defa, %16,7’ si (N=22) ayda birkaç defa ve %3’ ü (N=4) ise yılda birkaç defa Facebook’ u kullanmaktadır. Kobak ve Biçer (2005) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada Facebook’ a her gün bağlananların oranı %61, haftada birkaç defa bağlananların oranı ise %23 çıkmıştır. Öğretmen adayları üzerinde yapılan bir çalışmada her gün bağlananların oranı %41,2, haftada birkaç defa bağlananların oranı ise %35,6 olarak bulunmuştur

(Çelik, 2012). Seferoğlu ve Yıldız tarafından 2013 yılında beşinci ve altıncı sınıf öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada Facebook' a hergün birkaç kez bağlananların oranı %46,7 ve haftada birkaç kez bağlananların oranı da %17,1 olarak bulunmuştur. Çıkan sonuçlar incelendiğinde Facebook' a her gün ve haftada birkaç defa bağlananların, ayda birkaç defa ve yılda birkaç defa bağlanana oranla çok yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedeni, öğrencilerin Facebook' u günlük faaliyetlerinin bir parçası şeklinde görmeleri olabilir. Bu sonuçların; üniversite öğrencileri (Kobak ve Biçer, 2005) ve öğretmen adayları üzerinde yapılan çalışmalarla (Çelik, 2012) benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Facebook' a bağlanırken akıllı telefon kullanıp kullanmadıklarını belirlemek amacıyla yöneltilen soruya; öğrencilerin %76,5' i (N=101) "Evet", %23,5' i (N=21) "Hayır" cevabını vermişlerdir. Bu sonuca bakılarak son yıllarda kullanımı artan akıllı telefonların Facebook' a bağlanmada etkisinin büyük olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin Facebook' tan başka sosyal ağ kullanıp kullanmadıklarını belirlemek amacıyla sorulan soruya öğrencilerin %66,7' si "Hayır" cevabını vermişlerdir. Bu sonuç, Seferoğlu ve Yıldız tarafından 2013 yılında, beşinci ve altıncı sınıf öğrencileri üzerinde yapılan ve "Hayır" diyenlerin oranının %72,5 çıktığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Buna göre Facebook' un diğer sosyal ağlara göre daha yaygın kullanıldığı ve öğrencilerin sosyal ağlardan beklentilerini diğerlerine göre daha fazla karşıladığı söylenebilir.

Cinsiyet ve Facebook bağımlılık düzeyleri arasında herhangi bir anlamlı fark bulunamamıştır. Çam (2012) tarafından öğretmen adayları üzerinde yapılan bir çalışmada erkeklerin bayanlara göre daha bağımlı oldukları sonucuna varılmıştır. Çıkan sonuçların farklı olmasının nedeni olarak; daha önceki yıllarda sosyal medyaya bağlanma imkanı sunan internet kafelerin daha çok erkek bireyler tarafından kullanılmasından dolayı (Bölükbaş ve Yıldız, 2003) erkeklerin bayanlara göre bağımlılıklarının daha fazla olduğu, fakat günümüzde sosyal medyaya erişim olanaklarının akıllı telefon, tablet vb araçlarla yaygınlaşması neticesinde bu ayrımın ortadan kalktığı söylenebilir.

Öğrencilerin bir önceki döneme ait not ortalamaları açısından Facebook bağımlılık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu sonuca göre, Facebook' un başarılı veya başarısız hemen her öğrenci tarafından kullanıldığı söylenebilir. Ayrıca ailelerin bilgisayar kullanımı, internet ve sosyal

ağlarda geçirilen süreler konusunda çocukları üzerinde gerekli dengeyi sağladıkları, bu konuda daha bilinçli oldukları söylenebilir.

Cinsiyete ile Facebook kullanım amaçları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığı incelendiğinde; erkek öğrencilerin Facebook' u "çalışmalara ilişkin" olarak kız öğrencilere göre daha çok kullandıkları görülmüştür. Diğer iki alt faktör için anlamlı farklılık bulunamamıştır. Çelik' in (2012) ve Çam' ın (2012) öğretmen adayları üzerinde yaptıkları çalışmalarda ise erkek öğretmenlerin Facebook' u sosyal amaçlar için daha çok kullandıkları sonucunu bulmuşlardır. Çıkan sonuçların farklı olmasının nedeni olarak; erkek öğrencilerin ortaöğretim dönemlerinde öncelikleri arasında daha çok ders çalışma, üniversiteye yerleşme gibi faktörler olması, fakat ilerleyen zamanlarda bu önceliğin değişerek farklı kişilerle iletişim kurma, sosyal ilişki içerisinde bulunma gibi yeni durumlara dönüşmesi gösterilebilir.

Sosyal ağların kullanım amaçlarının okul türlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde; "Sosyal İlişkiler" faktöründe, Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin diğer okul türlerinde eğitim gören öğrencilere göre sosyal amaçlı olarak Facebook' u daha fazla kullandıkları görülmüştür. Ölçeğin "Çalışmalara İlişkin" faktöründe, Fen Lisesi öğrencilerinin Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerine göre çalışmalara ilişkin olarak Facebook' u daha az kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni Fen Lisesi öğrencilerinin Facebook' u derslerine yardım edecek bir araç olarak görmemeleri olabilir. Ayrıca Fen Lisesi' nde görev yapan öğretmenlerin Facebook' un eğitimde kullanımını konusunda öğrenciler üzerinde farkındalık oluşturamadıkları söylenebilir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde; bağımlılık düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemesi, ebeveynlerin hem erkek hem kız öğrenciler için önlem almaları gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda ailelere ve öğrencilere yönelik olarak okullarda bağımlılık hakkında bilinçlendirilme faaliyetleri düzenlenebilir. Ayrıca öğrencilerin büyük çoğunluğunun Facebook' a bağlanmak için akıllı telefonları kullanması, Facebook bağımlılığını arttıran bir neden olabilir. Bu bağlamda mobil iletişim araçlarının kullanımının Facebook bağımlılığı üzerindeki etkileri hakkında çeşitli araştırmalar yapılabilir.

Günümüzde farklı amaçlarla kullanılmakta olan Facebook' un, çalışmalara ilişkin olarak kullanımı kontrollü bir şekilde arttırılabilir. Böylelikle Facebook' ta

geçirilen sürenin bir bölümü öğrencilerin ders başarılarının yükselmesini sağlayabilir. Bu amaçla okullarda öğretmenlere yönelik sosyal ağların eğitimde kullanımı konusunda çeşitli kurs ve seminerler düzenlenebilir. Öğretmenler ders amaçlı olarak öğrencilerle Facebook üzerinden haberleşme, ödev verme, kaynak paylaşımı gibi faaliyetlerde bulunarak bu konuda farkındalık oluşturabilirler. Araştırmacılar da, sosyal ağlar üzerinden gerçekleştirilebilen eğitsel faaliyet örnekleri ve bunlara etki eden faktörler hakkında çeşitli araştırmalar yaparak daha iyi bir eğitim-öğretim ortamı oluşturulmasına katkı sağlayabilirler.

Kaynaklar

- Ayvaz, T. (2016). İnternet ve Sosyal Medya Kullanıcı İstatistikleri 2016. <http://www.dijitalajanslar.com/internet-ve-sosyal-medya-kullanici-istatistikleri-2016/> adresinden Nisan 2016 tarihinde erişilmiştir.
- Bölükbaş, K. ve Yıldız, M. C. (2003). İnternet Kullanımında Kadın Erkek Eşitsizliği. IV. *Ulusal Sosyoloji Kongresi'nde sunulan bildiri*. Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F., (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (15. Baskı). Ankara, Pegem Yayıncılık.
- Büyüksener, E. (2009). Türkiye'de Sosyal Ağların Yeri ve Sosyal Medyaya Bakış. İnet-tr' 09-XIV. *Türkiye'de İnternet Konferansı Bildirileri*, İstanbul.
- Ceyhan, E. (2008). Ergen Ruh Sağlığı Açısından Bir Risk Faktörü: İnternet Bağımlılığı, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(2), 109-167.
- Çam, E. (2012). Öğretmen Adaylarının Eğitsel Ve Genel Amaçlı Facebook Kullanımları Ve Facebook Bağımlılıkları (SAÜ Eğitim Fakültesi Örneği). Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çelik, İ. (2012). Öğretmen Adaylarının Sosyal Ağ (Facebook) Kullanımlarının İncelenmesi. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Hazar, M. (2011). Sosyal Medya Bağımlılığı-Bir Alan Çalışması. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 32, 151-175.

- Horzum, B. M. ve Çakır Balta, Ö. (2008). Farklı Web Tabanlı Öğrenim Ortamlarında Öğrencilerin Başarı, Motivasyon Ve Bilgisayar Kaygı Düzeyleri. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 140-154.
- Kazançoğlu, İ., Üstündağlı, E. ve Baybars, M. (2012). Tüketicilerin Sosyal Ağ Sitelerindeki Reklamlara Yönelik Tutumlarının Satın Alma Davranışları Üzerine Etkisi: Facebook Örneği. *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 8, 159-182.
- Kobak, K. ve Biçer, S. (2008). Facebook Sosyal Paylaşım Sitesinin Kullanım Nedenleri. *IETC-Mayıs 06-08*, Eskişehir.
- Kwona, S. J., Parka, E. and Kim, K. J. (2014). What Drives Successful Social Networking Services? Acomparative Analysis Of User Acceptance Of Facebook And Twitter. *The Social Science Journal*, 1173.
- Mazman, S. G. (2009). Sosyal Ağların Benimsenme Süreci ve Eğitsel Bağlamda Kullanımı. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- McKenna, K. Y. A., Green, A. S. and Glenson M. E. J. (2002). Relationship formation on the Internet:What's the big attraction? *Journal of Social Issues*, 58(1), 9–31.
- Özmen, F., Aküzüm, C., Sünkür, M. ve Baysal, N. (2011). Sosyal Ağ Sitelerinin Eğitsel Ortamlardaki İşlevselliği, *6th International Advanced Technologies Symposium (IATS'11)*, Elazığ.
- Pempek, T. A., Yermolayeva, Y. A. And Calvert, S. L. (2009). College Students' Social Networking Experiences On Facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30, 227–238.
- Seferoğlu, S. S., Yıldız, H. (2013) Dijital Çağın Çocukları: İlköğretim Öğrencilerinin Facebook Kullanımları ve İnternet Bağımlılıkları Üzerine Bir Araştırma. *İletişim ve Diplomasi/Çocuk ve Medya*, 31-48.
- Serim, M. (2016). Facebook' un Dünyadaki Ve Türkiye' deki Kullanım İstatistikleri. <http://bigumigu.com/haber/facebook-un-dunyadaki-ve-turkiye-deki-kullanim-istatistikleri/> adresinden Nisan 2016 tarihinde erişilmiştir.

Soran, H., Akkoyunlu, B. ve Kavak, Y. (2006). Yaşam Boyu Öğrenme Becerileri Ve Eğitimcilerin Eğitimi Programı: Hacettepe Üniversitesi Örneği. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 201-210.

Şener, G. (2009). Türkiye’de Facebook Kullanımı Araştırması, *İnet-tr’ 09 - XIV. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri*, İstanbul.

Kaynak Gösterme

Öncel, M., Tekin, A. (2016). Ortaöğretim Öğrencilerinin Facebook Bağımlılık Düzeyleri ve Kullanım Amaçlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Adiyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 179-197.

Citation Information

Öncel, M., Tekin, A. (2016). Investigation of Secondary School Students' Facebook Addiction Levels and Usage Purposes In Terms Of Different Variables. *Adiyaman University Journal of Educational Sciences*, 6(1), 179-197.